

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALPARSLAN ALTAN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2018/22191)

Karar Tarihi: 9/5/2019

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM
Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ
Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL
Recai AKYEL
Raportör : Ömer MENCİK
Başvurucu : Alparslan ALTAN
Vekili : Av. Erol Yılmaz ARAS

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapılması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması, tutuklama tedbirinin makul süreyi aşması ve tutukluluğa itirazının gecikmeli olarak karara bağlanması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/7/2018 tarihlerinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

6. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler

8. Türkiye 15/7/2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış, bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmesine karar verilmiştir. Olağanüstü hâl 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmişlerdir (*Aydın Yavuz ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25).

9. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından, darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY ile bağlantılı olan ve aralarında yargı mensuplarının da bulunduğu çok sayıda kişi hakkında soruşturma başlatılmıştır. Bu kapsamda teşebbüsün savuşturulduğu gün Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca -aralarında yüksek mahkeme üyelerinin de bulunduğu- üç bine yakın yargı mensubu hakkında FETÖ/PDY ile bağlantılarının bulunduğu iddiasıyla başlatılan soruşturmada bu kişilerin büyük bölümü hakkında gözaltı ve tutuklama tedbirlerine başvurulmuştur (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 51, 350).

10. Bakanlık verilerine göre yüz altmıştan fazla yüksek mahkeme (Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay) üyesi hakkında tutuklama tedbiri uygulanmış, bunlardan bir kısmı sonradan tahliye edilmiştir. Soruşturma ve/veya kovuşturma mercilerince kaçak oldukları değerlendirilen yaklaşık otuz yüksek mahkeme üyesi hakkında ise yakalama emri çıkarılmıştır (*Erdal Tercan* [GK], B. No: 2016/15637, 12/4/2018, § 14).

11. Türk yargı organları yakın dönemde verdikleri birçok kararda FETÖ/PDY'nin silahlı bir terör örgütü olduğunu kabul etmişlerdir. Bu kapsamda Yargıtay Ceza Genel Kurulu 26/9/2017 tarihinde (E.2017/16.MD-956, K.2017/370) ve -terör suçlarına ilişkin davaların temyiz mercii olan- Yargıtay 16. Ceza Dairesi 24/4/2017 ve 14/7/2017 tarihlerinde verdiği kararlarda (*Selçuk Özdemir* [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 20, 21) FETÖ/PDY'nin silahlı bir terör örgütü olduğu sonucuna varmışlardır.

12. FETÖ/PDY'nin (genel özelliklerine ilişkin olarak bkz. *Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 26) yargı kurumlarındaki örgütlenmesine ve faaliyetlerine ilişkin olarak soruşturma ve kovuşturma belgeleri ile tedbir/disiplin kararlarında yer alan, başta haklarında soruşturma yürütülen yargı mensuplarının beyanları olmak üzere maddi olgulara dayalı bulunan iddia ve tespitler *Selçuk Özdemir* kararında geniş olarak açıklanmıştır (*Selçuk Özdemir*, § 22).

B. Başvurucuya İlişkin Süreç

13. Başvurucu 1993 yılında Cumhuriyet savcısı olarak göreve başlamış, 2001 yılında Anayasa Mahkemesi raportörü olarak görevlendirilmiş, kısa bir süre idari görevde bulunduktan sonra 2010 yılında -üst kademe yöneticileri arasından- Anayasa Mahkemesi yedek üyeliğine seçilmiş ve aynı yıl yapılan Anayasa değişikliği sonrası yedek üyeler asil üye olmuş; 2011 ile 2015 yılları arasında Anayasa Mahkemesi başkan vekili olarak görev yapmıştır.

14. Darbe teşebbüsü sonrası Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan soruşturma kapsamında (bkz. § 9) Cumhuriyet savcısının 16/7/2016 tarihli yazılı talimatıyla *"Türkiye genelinde hükümeti devirmeye ve anayasal düzeni cebren ilgaya teşebbüs etmek suçunun hâlen işlenmeye devam edildiği, bu suçu işleyen Fetullah[çı] Terör Örgütlenmesi üyelerinin yurt dışına kaçıp saklanma ihtimali bulunduğu"* gerekçesiyle başvuru gözetimine alınmasına, konutu, aracı ve işyerinde arama yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru aynı gün gözetimine alınmıştır.

15. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 19/7/2016 tarihinde tutuklanması istemiyle başvuru Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğine sevk etmiştir.

16. Başvurucunun sorgusu Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğince 20/7/2016 tarihinde yapılmıştır. Sorgu sonucunda Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından başvuru silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar verilmiştir.

17. Başvuru 21/7/2016 tarihinde tutuklama kararına itiraz etmiş, Ankara 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin 9/8/2016 tarihli kararı ile itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir.

18. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 25/10/2017 tarihinde, başvuru silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediğinden bahisle hakkında kamu davasının açılması için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına hitaben fezleke düzenlemiştir. Anılan fezleke 15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsünün arkasında FETÖ/PDY'nin olduğu belirtilmiş; bu yapılanmaya mensup oldukları, yapılanmanın emir ve talimatları doğrultusunda hareket ettikleri değerlendirilen yargı mensupları hakkında adli soruşturma yapıldığına değinilmiştir. Savcılık, darbe tehlikesinin tam olarak bertaraf edilemediğine dikkat çekerek ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçüstü hâlinin mevcut olduğu sonucuna varmıştır. Fezleke, bu durum dikkate alınarak başvuru hakkında genel hükümlere istinaden Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca 16/7/2016 tarihinde soruşturma başlatıldığı ifade edilmiştir.

19. FETÖ/PDY'nin kuruluşu ve yapısı ile yargı organlarındaki örgütlenmesine ilişkin etraflıca açıklamaların yer aldığı fezleke, başvuru FETÖ/PDY'nin yargıdaki yapılanmasında bilerek ve isteyerek yer aldığına ilişkin birtakım olgulara dayanılmıştır (Bu olgulara ilişkin olarak bkz. *Alparslan Altan* [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 25).

20. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 15/1/2018 tarihli iddianamesiyle başvuru silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle Yargıtay 9. Ceza Dairesinde (ilk derece mahkemesi sıfatıyla) kamu davası açılmıştır. FETÖ/PDY'ye ve bu örgütün yargıdaki yapılanmasına ilişkin genel bilgilerin yer aldığı iddianamede başvuru üzerine atılı suçu işlediğine dair temel olarak Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 25/10/2017 tarihli fezlekesindeki olgulara dayanılmıştır.

21. Yargıtay 9. Ceza Dairesi 25/1/2018 tarihinde iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2018/23 sayılı dosya üzerinden kovuşturma başlamıştır.

22. Yargıtay 9. Ceza Dairesi 8/2/2018 tarihinde yaptığı tensip (duruşmaya hazırlık) incelemesi sırasında başvuru tutukluluk durumunu da -duruşma yapmaksızın- değerlendirmiş ve tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Ayrıca başvuru hakkındaki davanın ilk duruşmasının *"dosya sayısı ve iş yoğunluğu da dikkate alınarak"* 15/5/2018 tarihinde yapılmasına ve iddianame ile tensip zaptının başvuru tebliğ edilmesine karar verilmiştir.

23. Tensip zaptı ile iddianame, başvurucaunun bulunduğu ceza infaz kurumu tarafından 14/2/2018 tarihinde başvurucauya tebliğ edilmiştir.

24. Tensip incelemesi sırasında verilen karara istinaden başvurucaunun tutukluluk durumu 3/5/2018 tarihinde Yargıtay 9. Ceza Dairesince incelenmiştir. Daire, dosya üzerinden yaptığı bu inceleme sonucunda "...tanık beyanları, dosya kapsamı ve mevcut delil durumuna göre; sanığın atılı suçu işlediği yönünde kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin bulunduğu, örgütün yöneticilik ve üyeliği suçunun faili pek çok kimsenin halen kaçak olduğu, işlenen suçlara dair delillerin toplanmaya devam edilmekte olduğu hususları dikkate alındığında sanığın kaçma, saklanma ve delilleri karartma şüphesi bulunduğu, müsnet suçun CMK'nın 100/3. maddesinde sayılan katalog suçlardan olduğu, suçun vasıf ve mahiyeti ile kanunda gösterilen ceza miktarları dikkate alındığında verilen tutuklama tedbirinin ölçülü ve orantılı olduğu, bu aşamada hükmedilecek adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağı, tutuklanmasından sonra sanığın hukuki durumunda herhangi bir değişiklik de bulunmadığı..." gerekçesiyle tutukluluğun devamına karar vermiştir.

25. Başvuruca 14/5/2018 tarihinde bu karara itiraz etmiştir.

26. Yargıtay 9. Ceza Dairesi 15/5/2018 tarihli ilk duruşmada başvurucaunun tutukluluk durumunu da değerlendirmiş ve tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

27. Başvuruca 22/5/2018 tarihinde bu karara da itirazda bulunmuştur.

28. Başvurucaunun 14/5/2018 ve 22/5/2018 tarihli itirazlarını birlikte değerlendiren Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 3/7/2018 tarihinde yaptığı inceleme sonucunda her iki itirazın da reddine karar vermiştir.

29. Başvuruca, anılan kararı 13/7/2018 tarihinde öğrenmiştir.

30. Başvuruca 26/7/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

31. Yapılan yargılama sonucunda Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 6/3/2019 tarihli kararıyla başvurucaunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 11 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükümlerle birlikte tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

32. Başvuruca hakkında verilen mahkûmiyet hükmü başvuruca tarafından temyiz edilmiş olup bireysel başvurucaunun incelendiği tarih itibarıyla yargılama dosyası Yargıtay 9. Ceza Dairesindedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

33. İlgili hukuk için bkz. *Salih Sönmez* (B. No: 2016/25431, 28/11/2018, §§ 33-56) kararı.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Mahkemenin 9/5/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuruca incelenip gereği düşünüldü:

A. Tutukluluk İncelemelerinin Hâkim/Mahkeme Önüne Çıkarılmaksızın Yapıldığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

35. Başvurucu; tutuklanmasına karar verildiği tarihten ilk duruşmanın yapıldığı tarihe kadar geçen on sekiz aya yakın bir süre boyunca tutukluluk incelemelerinin duruşmasız olarak yapıldığını, tutukluluğa yönelik itirazlarının da dosya üzerinden yapılan incelemeler sonucunda reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Bakanlık görüşünde, başvurucunun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde düzenleme altına alınan başvuru yolunu tüketmediği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde esasa yönelik olarak ise Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına atıfta bulunularak bu şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğu ifade edilmiştir.

37. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde düzenleme altına alınan başvuru yoluna hüküm kesinleşmeden başvurmadığını, kendisinin tutukluluğunun devam ettiği de dikkate alındığında bu yolun etkili bir yol olarak görülmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşünün esasa ilişkin kısmına yönelik beyanında ise genel hatlarıyla başvuru formunda belirttiği iddialarını tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

38. Anayasa'nın Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkilerini düzenleyen 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

39. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmâl için kanunda öngörülmiş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

40. Yukarıda belirtilen Anayasa ve Kanun hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17).

41. Anayasa Mahkemesi *Salih Sönmez* kararında tutukluluk incelemelerinin duruşmasız yapılması ve/veya makul sürede hâkim/mahkeme önüne çıkarılmama şikâyetini incelemiştir. Anayasa Mahkemesi anılan kararda başvurucunun inceleme tarihi itibarıyla hâkim/mahkeme önüne çıkarılmış olması hususunu nazara alarak verilecek bir ihlal kararının

başvurucunun yeniden hâkim önüne çıkarılmasını sağlamayacağı ve serbest kalması sonucunu doğurmayacağını belirtmiş, bu durumda yalnızca kişinin uzun süre hâkim/mahkeme önüne çıkarılmamasıyla ilgili bir hak ihlalinin tespiti ve gerekiyorsa belli bir miktar tazminata hükmedilmesiyle yetinileceği sonucuna varmıştır.

42. Öte yandan Anayasa Mahkemesi anılan kararda bu tür ihlal iddiaları bakımından öncelikle aynı giderim imkânını sağlayan başvuru yollarının tüketilmesi ve bunlardan sonuç alınamaması hâlinde bireysel başvuruda bulunulması gerektiğini belirterek 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvuru durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu tespitini yapmış ve başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varmıştır (*Salih Sönmez*, §§ 162, 177).

43. Somut olayda başvuru 20/7/2016 tarihinde tutuklanmış ve tutuklandıktan sonra ilk kez kovuşturma aşamasında 15/5/2018 tarihinde yapılan duruşmada mahkeme önüne çıkmış ve itirazlarını etkili bir biçimde ileri sürme fırsatına sahip olmuştur. Başvurucunun hâkim/mahkeme önüne çıkmadığı süre yaklaşık 1 yıl 9 ay 25 gündür. Dolayısıyla somut başvuru yönünden anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durum söz konusu değildir.

44. Açıklanan gerekçelerle başvuru tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapıldığına ilişkin iddiası ile ilgili olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

45. Başvurucu; gözaltına alınmasından başlayıp hakkında düzenlenen iddianamenin kabulüne kadar geçen yaklaşık on yedi aylık süre boyunca soruşturma dosyasını inceleyemediğini, dosyadaki deliller ve evraklar hakkında tarafına bilgi verilmediğini, bu nedenlerle tutukluluğa etkin bir biçimde itirazda bulunamadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

46. Bakanlık görüşünde, başvuru 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde düzenleme altına alınan başvuru yolunu tüketmediği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde esasa yönelik olarak ise suçlamalara dayanak olan temel unsurların ve tutmanın hukukiliğinin değerlendirilmesi için esas olan bilgilerin başvurucuya veya müdafisine bildirildiği ve başvurucuya bunlara karşı savunmasını ileri sürme imkânı verilmiş olduğu dikkate alındığında başvuru tutukluluğa karşı etkili bir şekilde itirazda bulunamadığının kabulünün mümkün olmadığı belirtilerek bu şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğu ifade edilmiştir.

47. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde düzenleme altına alınan başvuru yoluna hüküm kesinleşmeden başvurulmadığını, kendisinin tutukluluğunun devam ettiği de dikkate alındığında bu yolun etkili bir yol olarak görülmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Başvurucu; Bakanlık görüşünün esasa ilişkin kısmına yönelik beyanında ise genel hatlarıyla başvuru formunda belirttiği iddialarını tekrar etmiştir.

2. Değerlendirme

48. Başvuru formunda soruşturma dosyasını incelemeye izin verilmediği ileri sürülmüş ancak iznin verilmemesine neden olan kararın savcılık ya da hangi mahkeme tarafından hangi tarihte verildiğine ilişkin bir açıklamada bulunulmamıştır.

49. Başvuru formu ve eklerinde, kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda da herhangi bir bilgi veya belge bulunmamakla birlikte Yargıtay 9. Ceza Dairesince iddianamenin kabul edildiği 25/1/2018 tarihi (bkz. § 21) itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

50. Bireysel başvuruların 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir.

51. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca Yargıtay 9. Ceza Dairesince iddianamenin kabul edildiği 25/1/2018 tarihi itibarıyla kısıtlılık kanun gereği kendiliğinden sona ermiş ve dosyaya erişim imkânı sağlanmıştır. İddianame ve tensip zaptı, başvurucuya 14/2/2018 tarihinde tebliğ edilmiş; bu tebliğ ile birlikte başvurucu soruşturma dosyasına getirilen kısıtlamanın kalktığını öğrenmiştir (bkz. § 21, 23). Dolayısıyla başvurucunun dosyaya erişimin kısıtlanmasına yönelik başvurusunu 14/2/2018 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapması gerekmektedir. Otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 26/7/2018 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı bulunduğu anlaşılmıştır.

52. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *süre aşımı* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

53. Başvurucu; tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçeden yoksun olduğunu, bu kararlarda tutuklama nedenlerinin somut olgulara dayalı olarak açıklanmadığını, kendisi yönünden bir kişiselleştirme yapılmadan makul, ilgili ve yeterli olmayan gerekçelerle tutukluluğunun hukuka aykırı olarak devam ettirildiğini, bu nedenlerle tutukluluk süresinin makul olmaktan çıktığını, tutukluluğunun infaza dönüştüğünü belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

54. Bakanlık görüşünde, başvurucunun 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde düzenleme altına alınan başvuru yolunu tüketmediği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde esasa yönelik olarak ise başvurucunun tutuklulukta geçirdiği sürenin makul olduğu, bu süreçte yargı makamlarına atfedilecek herhangi bir hareketsizlik veya ihmal bulunmadığı, tutuklama kararının ve tutukluluğa itiraz üzerine verilen kararların ilgili ve yeterli gerekçeyi barındırdığı belirtilerek bu şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğu ifade edilmiştir.

55. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde düzenleme altına alınan başvuru yoluna hüküm kesinleşmeden başvurulamadığını, kendisinin tutukluluğunun devam ettiği de dikkate alındığında bu yolun etkili bir yol olarak görülmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşünün esasa ilişkin kısmına yönelik beyanında ise genel hatlarıyla başvuru formunda belirttiği iddialarını tekrar etmiştir.

2. Değerlendirme

56. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

"Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir."

57. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası bağlamında, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

58. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, §§ 16, 17).

59. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla ilk derece mahkemesince mahkûmiyet hükmü verilmiş ise hüküm kesinleşmemiş olsa da 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (*Ahmet Kubilay Tezcan*, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, §§ 24-27; *Ekrem Atıcı*, B. No: 2014/15609, 8/3/2018, §§ 27-30).

60. Bireysel başvuruda bulunduktan sonra 6/3/2019 tarihinde mahkûmiyetine karar verilen başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvuru lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolu, başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yoludur ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesi bireysel başvurunun *ikincillik niteliği* ile bağdaşmamaktadır.

61. Açıklanan gerekçelerle tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasının yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Tutukluluğa Yönelik İtirazın Kısa Süre İçinde İncelenmemesine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

62. Başvurucu 14/5/2018 tarihli tutukluluğun devamı kararına yaptığı itirazın elli gün sonra karara bağlandığını, bu sürenin Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında belirtilen kısa sürede karar verilmesi yönündeki zorunlulukla bağdaşmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

63. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına atıfta bulunularak bu şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğu ifade edilmiştir.

64. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde düzenleme altına alınan başvuru yoluna hüküm kesinleşmeden başvurulmadığını, kendisinin tutukluluğunun devam ettiği de dikkate alındığında bu yolun etkili bir yol olarak görülmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir.

2. Değerlendirme

65. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir:

"Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir."

66. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

67. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, §§ 16, 17).

68. Ancak tüketilmesi gereken başvuru yollarının ulaşılabilir olması yanında telafi kabiliyetini haiz ve tüketildiğinde başvurucunun şikâyetlerini gidermede makul başarı şansı tanınması gerekir. Dolayısıyla mevzuatta bu yollara yer verilmesi tek başına yeterli olmayıp uygulamada da etkili olduğunun gösterilmesi ya da en azından etkili olmadığının kanıtlanmamış olması gerekir (*Ramazan Aras*, B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 29).

69. Başvurucunun belirli bir hukuk yolunun etkililiği konusunda sadece kuşku duyması, kendisini söz konusu hukuk yolunu tüketme girişiminde bulunma yükümlülüğünden kurtarmaz. Başvurucudan yorum yetkilerini kullanarak mevcut hakları geliştirme fırsatı vermek için uygun mahkemelere başvurması beklenebilir. Ancak yerleşik mahkeme içtihatları ışığında, belirtilen hukuk yolunun gerçekte olumlu sonuçlanma konusunda makul bir ihtimale sahip olmadığı durumlarda başvurucunun söz konusu hukuk yolunu kullanmamış olması başvuru yollarının tüketilmediği sonucunu doğurmaz. Bir hukuk yolunun kesinlikle başarısız olduğunu ortaya koyacak bir durum söz konusu değilse o hukuk

yolunun etkili bir şekilde işlediğine ilişkin emsal davaların bulunmaması tek başına başvuru yolu bu hukuk yolunu tüketme yükümlülüğünden kurtarmaz. Zira başvuru yolunun bu hukuk yoluna başvurusu hâlinde mahkemelerin içtihatlarını başvuru yolunun lehine olacak şekilde geliştirmeleri ihtimali her zaman vardır (*Cafer Yıldız*, B. No: 2014/9308, 9/1/2018, § 37).

70. Somut olayda başvuru, ihlalin tespiti ve tazminat talebinde bulunmuştur. Bu tespiti bağli olarak başvuruya davanın esasının sonuçlanmasından önce tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir başvuru yolunun mevcut olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

71. 5271 sayılı Kanun'un tazminat isteminin düzenlendiği 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (k) bendine göre, yakalanan veya tutuklanan kişilerin yakalama ve tutuklama işlemine karşı kanunda öngörülen başvuru imkânlarından yararlandırılmaması durumunda bu kişilerin maddi ve manevi her türlü zararlarının tazminini isteyebilmesine imkân sağlanmaktadır. Somut olayda da başvuru, tutukluluğun devamı kararına yaptığı itirazın kısa süre içinde karara bağlanmadığını ileri sürmüştür.

72. Somut olayda başvuru durumuna benzer bir durumda bu hükmün başarıyla uyguladığını gösteren emsal davalar bulunmamaktadır. Ancak böyle bir hukuk yolunun kesinlikle başarısız olacağını iddia edebilmeyi ortaya koyacak bir durum da söz konusu değildir. Nitekim Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 6/4/2016 tarihli ve E.2015/9116, K.2016/5826 sayılı kararında, yakalama işlemine yapılan itirazın sürüncemede bırakılmasıyla ilgili bir davada asıl davanın sonuçlanması beklenmeden 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi hükümlerine göre tazminat talep edilmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla özel bir amaçla kabul edilen ve bu türden şikâyetlere çözüm getirmeye elverişli nitelik taşıyan bir yasal düzenlemeye işlerlik kazandırmak ve yasal düzenlemenin kapsamını belirlemek amacıyla derece mahkemelerine başvurulmasında yarar bulunmaktadır. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre görevli mahkemece başvuru lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesi bireysel başvurunun *ikincillik niteliği* ile bağdaşmamaktadır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Cafer Yıldız*, § 39).

73. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapılmasından dolayı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasından dolayı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *süre aşımı* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Tutukluluğun makul süreyi aşmasından dolayı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

Başvuru Numarası : 2018/22191

Karar Tarihi : 9/5/2019

4. Tutukluluğa yönelik itirazın kısa süre içinde incelenmemesinden dolayı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA 9/5/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Recai AKYEL